

Folyóirat-szerkesztési verseny középiskolásoknak

Miről tanúskodnak a könyvtári projektmunkák?

Évek óta részese lehetek a fővárosban megrendezésre kerülő könyvtárhasználatra épülő vetélkedőknek, versenyeknek. Az idei esztendő különösen izgalmas volt számomra, hiszen a könyvtáros szakma egyetlen országos, komoly szakmai ismeretet, könyvtárhasználati kultúrát igénylő versenyének fővárosi fordulóját rendezték meg könyvtárunkban, a Veres Pálné Gimnáziumban.

A projekt során a szellemi munka technikáját alkalmazva a versenyzők folyóiratot szerkesztettek az Európai Unió egy-egy tagállamának gyermekirodalmáról. A feladat tehát kapcsolódott a verseny központi témájához: a gyermek- és ifjúsági irodalom az Európai Unióban. A rendelkezésre álló két és fél óra alatt természetesen nem az egész lapszámot, csupán annak címtoldalát és első oldalait készítették el a tanulók.

A versenyzők munkái azonban számos olvasásra, könyvtárhasználatra vonatkozó tanulsággal szolgáltak, ezek összegzése együttes gondolkodásra készíthet könyvtárosokat, könyvtárostanárokat, pedagógusokat. Ennek reményében igyekszem megfogalmazni a tapasztalatokat, hangsúlyozva, hogy tisztában vagyok azal, hogy általánosító következtetések levonásához a kilenc munka nem elegendő.

Árulkodó kulcsszavak

A versenyfeladat több lépcsőből állt. Először kulcsszavakat kellett keresni a témához, amelyek alapján hozzáfoghattak az információkereséshez. A zsűri értékelte, hány kulcsszót tudtak a témához kapcsolni, illetve, hogy ezek mennyire voltak relevánsak. Minden diák talált legalább három, a többség négy-öt, a témához kapcsolódó kifejezést: gyermekirodalom, ifjúsági irodalom, XX. század, kortárs irodalom, angol, francia, német, olasz, skandináv irodalom.

Források, hivatkozások

A második lépés a források összegyűjtése volt, amelyhez igénybe lehetett venni a könyvtár katalógusát. Internetes adatbázisokban is kutathattak, illetve búvárkodhattak a kézikönyvtár könyvei és a folyóirattár számos periodikája között.

Érdeemes megnézni, milyen forrásokat használtak a gyerekek. A folyóiratokban a kilencből ketten tüntették fel a felhasznált irodalmat. Valamennyi munkában elérhető lett volna, hiszen középiskolások számára a szakirodalom szerepének is-

merete, értő használata már elengedhetetlen képesség. Méginkább ebben az esetben, hiszen könyvtárhasználati versenyről van szó.

A diákoknak tudniuk kell hivatkozni a felhasznált szakirodalomra, és irodalomjegyzéket készíteni egy adott témához. Hét tanuló gyűjtőmunkáját a felkészüléshez használt jegyzetlapokon szereplő adatok alapján értékelte a zsűri. Átlagosan öt forrásból dolgoztak, a legjobbak 8 és 12-féléből, ezek között hagyományos dokumentum és elektronikus adatbázis is előfordul. Ketten dolgoztak Borbély Sándor: *Kik írtak a gyerekeknek?*, valamint az *Ötven nagyon fontos „gyerekkönyv”* című művekből. Mindkettő szerepelt a versenykiíró ajánlott irodalmi jegyzékében. A 19 kötetes *Világirodalmi lexikont* öten használták, hárman fordultak segítségért a *Magyar Nagylexikonhoz*.

Ha számba vesszük a további felhasznált irodalom azon elemeit, amelyek csak egy-egy versenyzőnél fordultak elő*, s hozzáteesszük az előbbiekből a két lexikont, akkor látható, hogy a speciális szakirodalom nem volt ismert a számukra.

Nehéz úgy XX. századi gyermekirodalomról beszélni, hogy hiányosak az ismereteink e témában. A gyermekirodalom fogalmát egyetlen diák sem gondolta végig, még azok sem igazán, akiknek a kulcsszavai között ott szerepelt. A hagyományos irodalmak között keresgéltek olyan alkotásokat, amelyek számukra kiemelendők, fontosak voltak. Így a választásuk sokszor olyan alkotásokra esett, amelyeket nem tekinthetünk a gyermek- és ifjúsági irodalom részének. A felhasznált irodalom tanúsága szerint azokat a hagyományos irodalmi forrásokat vették kézbe, amelyek nem minden esetben segítettek a feladat megoldásában.

Az informatika nyújtotta lehetőségek módot teremtettek adatbázisok, portálok felhasználására is. Ezzel kevesen tudtak igazán élni. Internetes forrást négyen adtak meg: két esetben a FSZEK katalógusára és a Wikipédiára, egy-egy alkalommal a Petőfi Irodalmi Múzeum adatbázisára, a MOKKA-ra, az iskola online katalógusára, az Országos Pedagógiai Könyvtár adatbázisára, a Magyar Elektronikus Könyvtárra, a Könyvtári Intézet weboldalára és a *gyermekirodalom.lap.hu* linkgyűjteményre hivatkoztak.

Ezután következett az anyaggyűjtés és a jegyzetelés. A résztvevőknek végig kellett gondolniuk, kik azok a meghatározó alkotók, akik a legjobban mutatják be az adott nép gyermekirodalmát. A másfél óras könyvtári kutatómunka után kellett elkészíteni a folyóirat címlapját, tartalomjegyzékét, a szerkesztő bevezetőjét és a folyóirat hátoldalát. Természetesen ez lehetetlen elvárás lett volna a verseny megelőző felkészítő időszak nélkül.

* Az angol irodalom a huszadik században. Budapest, Gondolat, 1970.

Az angol irodalom története. Budapest, Gondolat, 1972.

Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések kéziszlóztára. Budapest, Akadémiai K. 1994.

Cambridge enciklopédia. Budapest, Maccenas, 1992.

Az Európai Unió földrajza regionális és gazdasági megközelítésben. Budapest, Holnap, 1999.

Halász Előd: A német irodalom története. Budapest, Gondolat, 1971.

Hegedűs Géza: Világirodalmi arcképcsarnok. Budapest, Trezor, 1994.

A XX. század krónikája. Budapest, Officina Nova, 1994.

Irodalmi kislexikon. Debrecen, Szalay, 1996.

Középiskolai földrajzi atlasz. Budapest, Cartográfia, 1999.

Szerb Antal: A világirodalom története. Budapest, Magvető, 1994.

Világirodalmi kisenciklopédia. Budapest, Gondolat, 1984.

A folyóiratok

Az elkészült folyóiratokat formai szempontból vizsgálva azt látjuk, hogy a versenyzők ismerik a folyóirat sajátosságait. A címlapon – egy kivételtől eltekintve – mindenhol szerepel a kiadvány címe, a lapszám témája.

A címek többsége utal a kiadvány tartalmára: *Világirodalom, Gyermekirodalom, Csodaceruza, Lire, Könyvi utazik, A 20. századi európai irodalom, A te világod, Irka Magazin*. Érdekes, hogy önálló, valódi cím szinte alig van köztük. Mutatja a tematika félreértését az első és hatodik cím. Az egyetlen idegennyelvű címadás, a francia „lire” (olvasni) kifejezés is jóval tágabb dimenzióra utal, mint a projekt eredeti tárgya.

Mindenki feltüntette a megjelenés dátumát, hat esetben évfolyammegjelölés és számozás is van a címlapon; öten a folyóirat árát is odaírták.

Tartalomjegyzéket valamennyi résztvevő készített, nyolcan az oldalszámok megadásával. Szerkesztői beköszöntőt nyolcan írtak, egy tanuló inkább irodalmi áttekintést adott ebben a korról. A folyóirat hátoldalát heten készítették el, hatan a következő szám témáit ajánlották, egy diák pedig Milne *Micimackó* című könyvének reklámját helyezte itt el. Impresszumadatokat öten tüntettek fel, főként a főszerkesztő nevét és a szerkesztőség címét, de találunk itt az előfizetésre vonatkozó információkat, ISSN-számot, a megjelenési gyakoriság közlését. Három alkalommal a folyóirat hátoldalán, kétszer pedig a második oldalon, a tartalomjegyzék alatt találjuk a kolofont. Minden elkészült mű illusztrált. Főként az adott ország térképével, zászlajával, a jelentős írók arcképével, a művek borítóival színesítették a lapokat.

A folyóiratok pontos témája: a XX. század angol, francia, német, olasz és skandináv gyermekirodalma volt. Két-két diák foglalkozott azonos nemzet irodalmával, így könnyebben lehetett összevetni munkájukat.

Érdekes megnézni az elkészült munkák tartalmát is, mely szerzőket tartottak fontosnak bemutatni a gyerekek egy-egy nemzet esetében.

Az angol gyermekirodalmat ismertető mindkét versenyzőnél szerepel Milne *Micimackója*, Tolkien trilógiája, Rowling *Harry Pottere* és Clive Staples Lewis a *Narnia krónikáival*. További bemutatott művek: James Matthew Barrie: *Pán Péter*, Beatrix Potter: *Nyúl Péter*, Travers: *Mary Poppins*, Barbara Sleigh: *Jessamy*, Eric Knight: *Lassie hazatér*, Kipling: *A dzsungel könyve*, Ransome: *Fecskék és fruskák* és Michael Bond: *Paddington mackója*. A diákok ez esetben az ifjúsági és gyermekirodalmat pontosan értették, és jól válogattak az angol szerzők műveiből.

A francia téma kifejtése már nem ilyen bő, mindkét diák Saint-Exupéryt említi meg. Sok helyütt valóban *A kis herceg* szerepel az oktatási intézményekben mint ajánlott házi olvasmány. Ezenkívül említik a francia gyermekirodalom klasszikusát Louis Pergaud *Gombháborúját*. Helyet kap a kínálatban az egyik leghíresebb képregény, René Goscinny *Asterixe*. Érdekes módon Pierre Boule *A majmok bolygója* című könyvét is ott találjuk a folyóiratokban, holott ez egyáltalán nem tekinthető gyermekirodalmi alkotásnak.

A XX. század német nyelvű gyermekirodalmának bemutatása nehézséget okozott. Mindketten foglalkoznak Karl May *Winnetoujával* és Erich Kästner műveivel. E kettő mellett szólnak a lapok Michael Ende *Végtelen történetéről*, valamint érdekes módon helyet kapnak Josef Guggenmos gyermekversei.

Itt fordul elő először nem XX. századi, illetve nem gyermekirodalmi mű. Az egyik tanuló a Grimm testvéreket és meséiket, illetve Goethe *Faustját* tüntette fel folyóiratában, míg a másik Hugo von Hofmannsthal osztrák drámaíró *Árnyék nélküli asszony* című művét. Egyik sem tekinthető a témához és a célzott olvasói körhöz kapcsolódónak.

Az olasz irodalom ismertetésénél mindkét esetben Gianni Rodarit említik a gyerekek. Szerepel még Carlo Collodi *Pinokkiója*, Roberto Piumini *Bambilla*, a *kismanó* című munkája és méltán Edmondo De Amicis *Szív* című regénye.

A skandináv gyerekirodalmat bemutató versenyző három nevet írt munkájában: Lagerlöf, Andersen és Ibsen. Ám a művek, alkotók felsorolására, bemutatására, jelzésére nem vállalkozott. Nem meglepő Ibsen neve, de ismét fogalomzavarral állunk szemben, vagy ha úgy tetszik, a gyermekirodalom igen tág értelmezésével.

Míndezzel együtt jó érzéssel tölt el minden felkészítőt az a tudat, hogy az elkészült folyóiratok nemcsak egyszerűen felsorolják a neves szerzőket és műveiket, hanem utalnak a fordítókra, illusztrátorokra, a könyvek alapján készült filmadaptációkra.

* * *

A kilenc elkészült folyóirat alapján azt látjuk, hogy az angol irodalmat ismerik leginkább a gyerekek. A többi nemzet irodalmának képviselői közül csak néhányat tudtak megemlíteni. Egy-két esetben problémát okozott eldönteniük, mely művek tartoznak a gyermekirodalom körébe. Időnként nem figyeltek oda, hogy az alkotó melyik évszázadban tevékenykedett. A diákok munkáiban előforduló szerzők közül C. S. Lewis, J. K. Rowling, B. Potter, M. Bond, B. Sleigh, J. Guggenmos és R. Piumini a verseny ajánlott irodalmi kötetei közül egyikben sem szerepelt. Kimaradtak viszont olyan alkotók, akik a megadott, felkészítést, készülést segítő irodalomban helyet kaptak.

A gyermekirodalom mint kiemelt téma azt is lehetővé teszi, hogy a könyvtáros-tanár és bármely szakos tanár kollégái sorba vegyék a gazdag lehetőséget. A dolgozatok, munkák alapján jól látható: a diákok nincsenek tisztában a gyermekirodalom fogalmával. Fontos lenne, hogy megismerjék az értékes alkotásokat valamennyi ország irodalmából. Nekünk, könyvtárosoknak, tanároknak a felelősségünk, hogy a sokszínű lehetőségből mit adunk a kezükbe, mit „felejtünk” az útjukban.

Murányi Adrienn